

Znalci u psů rozlišují různé formy her, které procvičují různé schopnosti

0 hrách a učení psů

Zdraví psi z chovů vedených řádně a s láskou, kteří byli v průběhu prvních měsíců svého života patřičně vychováváni s ohledem na poznatky moderní etologie, vyrostou v taková zvířata, jaká bychom si všichni přáli, ve spolehlivé přátele a kamarády.

Jednou ze základních podmínek tohoto úspěchu je hra; co to však je hra? Slovo, které rádi a často používáme, když chceme označit jisté chování lidí a zvířat. Intuitivně sice rozpoznáme velmi snadno, že to, co se před námi odehrává, je hra, ale přesto definovat, co takové „hraní“ vlastně znamená a co všechno pojem „hra“ zahrnuje, není jen tak.

Hra je základním prvkem výcviku

Definicemi v běžných slovnících je hra označována jako „jednání, které není míněno vážně“, nebo jako „bezúčelná činnost nebo zaměstnání jen pro radost“.

S tím se však v kynologii daleko nedostaneme. SCHILLER (citace Hemmer, 2000) je v tomto ohledu přesnější: „Zvíře pracu-

„Hra našich psů těší naše oči a zahřívá naši duši.“
Roger Mugford

je, když hnacím motorem jeho činnosti je nedostatek něčeho, a hraje si, když je jeho hnacím motorem množství sil“, zatímco STÜCKER a DIETRICH (1986) hru zevrubněji definují jako „...vzorec chování, který nepodléhá žádnému funkčnímu tlaku v kontextu funkčních okruhů, nýbrž slouží fakultativnímu rozšiřování zkušeností v akční oblasti vnímání a motoriky. Připravenost k tomuto chování je dána druhově a vyskytuje se jen u těch druhů, které mají také výrazně vyvinuté vlastní motivované zkoumavé chování, tedy zvláště u vyšších savců...“ Zvíře si hraje jen tehdy, když nemá hlad ani žízeň a nikdo po něm nic nepožaduje. Hra tedy není určována nějakou bez-

prostřední nezbytností, přesto však má pro zvíře obrovský význam; je jedním z nepodstatnějších elementů při správné výchově a výcviku našich psů.

Hrají si jen vysoce vyvinutá zvířata

Nápadné je, že patrně zvědavé a hravé chování vykazují jen nejvýše vyvinutá zvířata, která mají také nejvyšší potenciál k učení. Jako exemplární případy můžeme jmenovat ptáky (vysoce inteligentní krkavcovití ptáci a papoušci) stejně jako savce (zde zvláště mláďata šelem, ale také primáty). Pro vývoj všech sociálně žijících savců, a zde zvláště šelem, v mládí je hra nutností. Vedle spánku je hra nejčastějším způsobem chování mladých psů nebo vlků (ZIMEN, 1971). U psa - i dospělého - je velmi důležitá pro jeho dobrou psychickou pohodu. Stejně jako lidské děti i štěňata se při hře učí věci, které budou později v životě potřebovat, včetně věcí potřebných pro soužití s jejich sociálním partnerem - člověkem. „Hrát si vždy znamená vést dialog s okolním světem, a tento dialog se uskutečňuje z vnitřních pohnutek.“ (EIBL-EIBESFELT, 1999). Štěně hravě poznává během svého vývoje v mládí, zvláště v průběhu takzvané „socializační fáze“, pravidla hry v „lidské smečce“ - to znamená ve své rodině; a jeho bystrá pozorovací schopnost ve spojení s vrozenými vlohami pro učení ho seznamují s řečí lidských úst i lidského těla; tím, že se naučí signálům komunikace, jsou hravou formou položeny základy skutečné psí výchovy a výcviku. „...Především během štěněcího věku má nerušený průběh hry maximální význam pro pozdější život...“ (HEMMER, 2000).

Existují různé formy her

Při hře se objevuje celá řada základních vzorců, jejichž jednotlivé prvky lze kombinovat; formy her mají následující znaky a lze je charakterizovat následujícím způsobem:

- Soliterní hry, při kterých se hraje s vlastním tělem nebo jeho součástmi, slouží mj. k nácviku pohybové koordinace.

- Při hře s objekty si psi hrají s malými předměty, například je vyhazují do vzduchu a zase je chytají; byly však pozorovány také pohyby, při kterých pes třese hadrem. Určité sekvence her s objektem nelze vždy rozlišit od sekvencí loveckých her („zabíjení“ hadru). Začátek hry s nějakým pro štěně novým předmětem je sice vyvolán chováním ze zvědavosti, často se však

vyznačuje jistým ostychem a opatrností.

- Sociální hry jsou hry s jedním nebo více partnery; tedy kontaktní hry; sociální hra nemá vážný důvod a probíhá v uvolněné atmosféře. Tato herní forma nastupuje při absenci podnětů z oblasti funkčního chování, jako jsou lov, hlad, útěk nebo únava.

- Při hře se projevují vrozené i získané způsoby chování; nemá žádný vážný vztah k oblasti chování, která je „přehrávána“ - tak třeba při hře na pronásledování a lovení zvíře ve skutečnosti „nepřehrává“. Hra může být tím pádem označena jako bezriziková možnost vyzkoušet si různé způsoby chování. Štěně si může hravou formou několikrát opakovat stejnou situaci, aniž by se vystavovalo nebezpečí, že je jeho partner při hře, ať už sourozenec, nebo otec, zraní.

- U dospělých členů psí smečky hra částečně slouží ke konfrontaci a urovnávání sociálních kontaktů, hravou formou lze mírnit agresi a stabilizovat hierarchii. ZIMEN k tomu poznamenává, že „...sociální hravé chování také u vlků brzdí agresi, možná dokonce představuje něco na způsob náhrady agrese.“

- Hra dospělých zvířat může tedy fungovat jako nárazník mezi přátelským a agresivním chováním a může zabránit propuknutí vážné agrese, zatímco hra mladých zvířat slouží k tomu, aby se mláďata naučila sociálním a jiným životně důležitým způsobům chování. Význam hry pro rozvoj lidského sociálního chování popsal již GOETHE (Úklady a láska 1, 2): „...lidé pokračovali ve hře, což mezi dětmi zůstává osvědčeným prostředkem smíření... aniž by tušili, že tímto způsobem se předjímá etologické vědění.“

dr. Frank G. Wörner

Portrét autora

DR. FRANK G. WÖRNER

- ročník 1946,
- studium rybářských věd a zoologie v Kielu,
- 1979 – 1989 pracovní pobyt u Indického oceánu (Indonésie a Madagaskar),
- 1992 – 2000 vědecký vedoucí Stanice Eberharda Trumlera (Wolfswinkel),
- od roku 1992 mnoho kynologických článků, přednášek a seminářů, kynologické poradenství, vzdělávání služebních psovodů,
- pracovní oblasti: mj. vztah mezi člověkem a psem u původních typů psů.

